

dr arch. Rafał Barycz
 ORCID: 0000-0002-0501-0174
 Biuro Architektoniczne Barycz i Saramowicz
 Wydział Architektury i Sztuk Pięknych, KAAFM

dr arch. Paweł Saramowicz
 ORCID: 0000-0002-1784-7158
 Biuro Architektoniczne Barycz i Saramowicz
 Wydział Architektury i Sztuk Pięknych, KAAFM

NOWA-STARA TOŻSAMOŚĆ

Z CYKLU: BARYCZ & SARAMOWICZ. NAJNOWSZE DZIEŁA ARCHITEKTONICZNE

W serii artykułów prezentujemy najnowsze osiągnięcia architektoniczne Rafała Barycza i Pawła Saramowicza, wielokrotnych laureatów „TopBuildera”. Prace Barycza oraz Saramowicza są wyrazem zdecydowanej wizji kształtu współczesnej polskiej architektury, która w ich rozumieniu musi być awangardowa i hipernowoczesna, a przy tym odrębna, nie naśladowcza, lecz czerpiąca z własnej historii i tradycji. Taki jest też projekt Kamienicy Stare Podgórze.

Krakowskie Podgórze niegdyś było samodzielnym miastem. Zostało połączone z Krakowem dopiero w 1914 r. Położone w sercu zabytkowego Krakowa, jest dziś jednym z najbardziej atrakcyjnych do inwestowania terenów. Ma wyjątkowy charakter, bogatą historię oraz wartościowe zasoby krajobrazu naturalnego i kulturowego. W ścisłym centrum Podgórze, podlegającym restrykcyjnej ochronie konserwatorskiej, przy ul. Zamoyskiego 44 w Krakowie, trwa budowa Kamienicy Stare Podgórze według projektu Biura Architektonicznego Barycza i Saramowicza. Inwestycja obejmuje budowę 25 apartamentów o powierzchniach od 39 do 82 m², dwa poziomy parkingi podziemnego, a w strefie parteru lokale użytkowe. Łączna powierzchnia użytkowa wyniesie 4250 m². Inwestycja ma być ukończona w 2020 roku.

Historyczne Podgórze

Nazwa dzielnicy według źródeł pochodzi od określenia „pod górą Lasoty”. Pojawiła się pierwszy raz w aktach urzędowych w 1781 r., jednakże była w powszechnym użyciu co najmniej kilkadziesiąt lat wcześniej. Wzmianki o Podgórzu pojawiają się w okresie średniowiecza jako informacje o leżących na tym terenie wsiach Zabłocie i Czyżowa Wola. Zabłocie posiadało wtedy składy solne pośredniczące w spławianiu żup wielickich oraz dużą cegielnię. Przez Podgórze wiodła droga solna na Wieliczkę i Bochnię, a także szlak handlowy na Węgry oraz Ruś.

Okupacja szwedzka i wojna północna na początku XVIII w. spowodowały znaczne zniszczenia wsi i przedmieścia Podgórze. W czasie zaboru austriackiego w 1784 r. cesarz Józef II Habsburg nadał osa-

Fotografie i rysunki z archiwum Biura Architektonicznego Barycz i Saranowicz

dzie prawa wolnego miasta królewskiego. Przeprowadzono wówczas regulację urbanistyczną, m.in. ukształtowano centrum miasta wraz z rynkiem oraz wytyczono trakt tranzytowy. Pierwsze budynki murowane wznoszone były przez inżynierów austriackich w stylu neobarokowym i klasycystycznym.

W 1796 r. Podgórze wraz z Krakowem zostało włączone do Księstwa Warszawskiego, tracąc tym samym status odrębnego miasta. W 1810 r. stało się formalnie IV Dzielnicą Krakowa. Po niedługim czasie Podgórze znów było samodzielnym miastem. Istniało w obrębie „Twierdzy Kraków”. W kolejnych latach liczba mieszkańców miasta Podgórze wzrastała. Przeprowadzona została linia kolejowa przez Krzemionki, powstawały nowe zakłady przemysłu ceramicznego i budowlanego, otwarto elektrownię, rzeźnię, a także tzw. trzeci most na Wiśle, co przedłużyło do Podgórza linię tramwajową. Po długim opieraniu się mieszkańców Podgórza jego władze wraz z krakowskimi w 1914 r. wydały ustawę o połączeniu miasta z Krakowem [1].

Urbanistyczny i architektoniczny kontekst

W Podgórzu można spotkać obiekty oraz założenia przestrzenne atrakcyjne i ważne zarówno pod względem architektonicznym, urbanistycznym, jak i historycznym. Poniżej zostały przedstawione niektóre z nich.

Jednym z donioślejszych założeń urbanistycznych Podgórze jest ulica Zamoyskiego. Biegnie ona od Rynku Podgórskiego do ulicy Przełęcz. Wytyczona została na terenie średniowiecznej wsi Czyżowa u podnóża Krzemionek Podgórskich i stanowiła wtedy odcinek tradycyjnej drogi do Skawiny i Zatoru.

Dominantę urbanistyczną ulicy stanowi kościół Redemptorystów pod wezwaniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Świątynia została wzniesiona w latach 1905–1907 wg projektu Jana Sas-Zubrzyckiego. Ta „trójnawowa neoromańska bazylika z transeptem i czworoboczną wieżą odznacza się dużą zwartością tektoniki i redukcją ornamentacji, co stawia kościół Redemptorystów pomiędzy historyzmem a wczesnym modernizmem” [2].

Przy ul. Zamoyskiego znajdują się interesujące budynki, duże gmachy, takie jak: powstałe w latach 1877–81 Gimnazjum im. Tadeusza Kościuszki, jedna z najstarszych szkół średnich w Krakowie, projektu Stanisława Serkowskiego; Szkoła im. Juliusza Słowackiego z ok. 1910 r.; a także, pod numerem 50, Przystłek Zgromadzenia Św. Wincentego à Paulo, wzniesiony w latach 1887–1889. Został on przebudowany na kino Wrzos w 1956 r. i nadal działa jako kinoteatr. Za-

budowa ulicy Zamoyskiego pochodzi głównie z końca XIX oraz z początków XX w. Powstała między innymi według projektów Jana Tabora, Józefa Donhaisera i Stanisława Serkowskiego [3].

Kontekst miejsca, w którym projektowany jest budynek wielorodzinny, ma duże znaczenie. Jako że miejsce inwestycji leży tuż przy wznoszącym się ponad miasto Wzgórzu Krzemionki, jest przez to wdzięcznym obiektem ekspozycji, tak biernej, jak i czynnej, na panoramę Krakowa. Kontekstualizm musi wyrażać się powiązaniem budynku z otoczeniem, wpleceniem go w krajobraz, odnawianiem związków ludzkich z przyrodą. Toteż projektowana kamienica podejmuje próbę wpisania się w kontekst miejsca.

Wprawdzie przywołane w tym rozdziale historyczne budynki powstały w zupełnie innych, bo odległych, czasach, jednakowoż drobnowymiarowy sposób ich artykulacji może inspirować i dzisiaj. W projekcie starano się nawiązać do tamtych budynków, kamienic, a docelowo do zabudowy miejskiej, próbując odtworzyć pierzeję ul. Zamoyskiego.

Projekt Kamienicy Stare Podgórze uzupełnia tkankę zabudowy ul. Jana Zamoyskiego pod względem funkcjonalnym oraz ze względu na formę bryły. Jednym bokiem przylega do istniejącej przedwojennej kamienicy. Wizualnie elewacja frontowa jest nowoczesna, jednak zachowuje poziomą artykulację i archetypiczną formę dachu, by zapewnić harmonijne połączenie z sąsiadującą zabudową.

Idea i materia

Jako że Podgórze słynie i kojarzy się ze złożami krzemieniami oraz posiada bogatą przeszłość w dziedzinie przemysłu budowlanego i ceramicznego, to w projekcie Kamienicy Stare Podgórze podjęta została próba nawiązania do niektórych aspektów z dziejów krakowskiej XIII Dzielnicy, by podkreślić i zachować jej odwieczny charakter.

Projekt kamienicy pośrednio został zainspirowany naturą skalistych wzgórz krzemionkowych, co znajduje odzwierciedlenie w formie bryły oraz wizualnym odbiorze materiału użytego w elewacjach. Poprzez taki zabieg odniesiono się do kontekstu miejsca. Budynek ma korespondować ze wznoszącymi się nieopodal działki projektowej Wzgórzami Krzemionek. Użycie okładziny elewacyjnej w postaci eleganckich płyt włóknocementowych o fakturze porowatych skał i w jasnym kolorze może przywołać skojarzenia z tamtejszymi ścianami krzemionkowymi. Myśląc nad architekturą projektowanego obiektu, celowym zamierzeniem było stworzenie bryły o prosto ciosanych kształtach i gładkich, ale wymownych płaszczyznach, któ-

rych wyraz udało się utrzymać mimo wiodącej funkcji budynku. Ze wnętrza powłoka kamienicy została ujednoczona poprzez implementację materiałów o jednolitej kolorystyce i zbliżonej fakturze. Dołem są to elewacyjne płyty włóknocementowe barwione w masie z matowym wykończeniem Cembrit Cembonit Granite 967, a górą, zarówno jako materiał licowy ścian, jak i pokrycie dachu, gładka blacha tytancynkowa wstępnie patynowana Rheinzink Patina Line pre-Patina blaugrau (niebieskoszara).

Architektura Kamienicy Stare Podgórze jest minimalistyczna, a efekt ten potęguje użycie okiennic wykończonych płytami włókno-cementowymi Cembrit Cembonit Granite 967. Okiennice są przesuwne, chowają się w kieszeniach wykształconych w warstwach elewacyjnych. Zapewniają obecność budynku w czasoprzestrzeni. Już w programowym dla środowiska przedwojennych innowatorów artykule Szymon Syrkus wspominał o konsolidacji wysoko zaawansowanych technologii i budownictwa, pisząc, że „nowy przemysł stworzy nowy typ mieszkań” [4].

Mając na względzie zabytkową zabudowę Podgórze i jego swoisty charakter, zaprojektowano obiekt uzupełniający pierzeję ulicy w taki sposób, by zachować ciągłość zabudowy, a jednocześnie by historyczna tkanka współgrała z hipernowoczesnym wyrazem projektowanej kamienicy. W kompozycji elewacji frontowej kontynuowano zasady symetrii wyznaczone przez sąsiadujące klasycystyczne kamienice m.in. poprzez zastosowanie identycznego rysunku bonionowania ścian oraz wykształcenie gzymsu koronującego.

Elewacja frontowa

Funkcjonalne mieszkalnictwo

Wielorodzinny budynek mieszkaniowy został zaprojektowany w galeriowym układzie przestrzenno-komunikacyjnym. Składa się z dwóch równoległych segmentów, które scala łącznik zawierający komunikację pionową. Postępowa myśl architektoniczna mieszkalnictwa od wielu już lat duże nadzieje wiąże z tworzeniem galerii komunikacyjnych jako miejsca sprzyjającego kontaktom sąsiedzkim [5]. Wejście do Kamienicy Stare Podgórze następuje poprzez cofniętą wobec lica elewacji sień. Stąd wchodzi się na wprost do holu wejściowego części mieszkalnej lub na prawo do lokali handlowo-usługowych. Przy holu wejściowym zaprojektowano recepcję z funkcją monitoringu oraz poczekalnię.

W zlokalizowanej od strony ogrodu części budynku na parterze znajdują się 4 dwupokojowe mieszkania. Apartamenty różnią się metrażami, lecz zaplanowano je na podobnej zasadzie funkcjonalnej. Wchodzi się do holu wejściowego z szafą na okrycia wierzchnie. Strefa dzienna mieszkania to pokój z aneksem kuchennym, gdzie zaplanowano również stół jadalniany lub blat śniadaniowy. Strefę nocną konstituuje przedpokój, sypialnia oraz łazienka. Większe mieszkania posiadają dodatkowo osobną garderobę. Przy każdym mieszkaniu znajduje się przydomowy ogródek.

Na piętrze +1 oraz +2 w układzie galeriowym zaprojektowano po 8 lokali mieszkalnych. W części frontowej znajdują się 4 apartamenty, również w segmencie oficynowym usytuowano 4 mieszkania. Ich zasada kształtowania funkcjonalnego jest tożsama z mieszkaniami znajdującymi się na parterze. Każdy lokal zaopatrzone jest w porte-fenetre. Na piętrze +3, w układzie galeriowym, zaplanowano 2 mieszkania o podwyższonym standardzie w segmencie tylnym oraz 3 mieszkania w segmencie frontowym.

Na dwóch kondygnacjach podziemnych zaprojektowano garaż wielostanowiskowy oraz komórki lokatorskie. Do garażu wjeżdża się pochylnią z poziomu ulicy. Zaprojektowano pochylnię jednopasmową, która zostanie wyposażona w sygnalizację do regulacji ruchu.

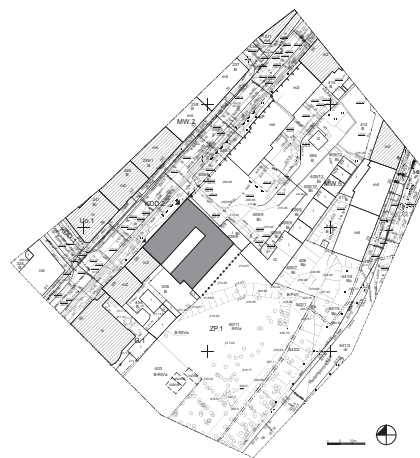
Inwestorem gmachu jest Spółka Akcyjna ASCO, obecnie inwestycję prowadzi Valido Group. Ta unikatowa propozycja na rynku nieruchomości w Krakowie ma kapitalną lokalizację. Położona jest w pobliżu rewitalizowanego Parku Bednarskiego, Rynku Podgórskiego oraz Bulwarów Wiślanych. 5 minut spacerem przez kładkę Bernatka i znajdujemy się na tętniącym życiem Kazimierzu, z jego nietuzinko-

O AUTORACH:

Dr Rafał Barycz i dr Paweł Saramowicz są jednymi z najwybitniejszych polskich architektów. Wychowankowie grażkiej oraz weneckiej szkoły architektonicznej, w 1991 r. założyli w Krakowie Biuro Architektoniczne Barycz i Saramowicz. Są autorami kilkudziesięciu innowacyjnych budynków z segmentu architektury użyteczności publicznej, mieszkaniowej wielorodzinnej, willowej oraz rezydencjalnej, edukacji, sportu i rekreacji, przemysłu oraz handlu, jak również wnętrz. Zostali uhonorowani licznymi nagrodami architektonicznymi. Ogłosili kilkadziesiąt publikacji w kraju i za granicą, dotyczących zagadnień nowoczesnego projektowania architektonicznego. Ich twórczości poświęconych jest kilkaset publikacji w literaturze fachowej.

W 2002 r. Barycz i Saramowicz byli współtwórcami Wydziału Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii Andrzeja Frycza Modrzewskiego, gdzie prowadzą mistrzowską klasę projektową. Ci cenieni wychowawcy młodzieży architektonicznej są promotorami wielu prac dyplomowych.

Rafał Barycz jest m.in. członkiem Miejskiej Komisji Urbanistyczno-Archeologicznej Miasta Krakowa, Jury Plebiscytu Sztuki Architektury „Polska Architektura XXL” oraz Kapituły Konkursu dla Młodych Architektów miesięcznika „Builder”. [Red.]

Plan

i budownictwa to postulat obecny w myśli architektonicznej mieszkalnictwa już od czasów przedwojennych innowatorów.

Analiza historycznych i przestrzennych uwarunkowań oraz przywołanie progresywnych postulatów mieszkalnictwa implikują nowatorski charakter budynku, który został przedstawiony w artykule.

Słowa kluczowe: polska architektura współczesna, nowoczesna architektura w Krakowie, historia dzielnicy Podgórze w Krakowie, innowacyjne mieszkalnictwo, architektura kontekstualna

English Abstract: KAMIENICA STARE PODGÓRZE IN CRACOW. Cracow's Podgórze district, situated in the heart of the historical Cracow, was up until 1914 a self-contained city. Now it is one of the most attractive investment areas. The authors have presented the history of Podgórze, outlining the architectural and urban development context, in which a residential multi-apartment building is being constructed in 44 Zamoyskiego street to the design drawn by Barycz & Saramowicz Architects.

The inspiration for the design came from the rocky silica hills of the nearby Krzemionki Podgórskie, which finds its reflection in the form of the shape and the visual perception of the material used in the facades. This approach pertains to the identity of the place. The external covering of the building has been unified through implementation of materials which are uniform in colour and texture. The designers have used the gallery arrangement for space and communication. Sliding shutters ensure the presence of the building within time-space continuum. The call for consolidation of advanced technology and construction has been present in the conceptuality of residential architecture ever since the work of the innovators during the pre-war period.

Keywords: modern Polish architecture, modern architecture in Cracow, history of Podgórze in Cracow, innovative housing, contextual architecture

DOI: 10.5604/01.3001.0013.5777

PRAWIDŁOWY SPOSÓB CYTOWANIA:

Barycz Rafał, Saramowicz Paweł, 2019, Nowa-stara tożsamość. Z cyklu: Barycz & Saramowicz. Najnowsze dzieła architektoniczne, Builder 269 (12) DOI: 10.5604/01.3001.0013.5777.

Literatura

- [1] Małecko J., Bieniarzówna J., Kraków 2004, Dzieje Krakowa, t. 2, Wydawnictwo Literackie, s. 94–120.
- [2] Fabiański M., Purchla J., Kraków 2001, Historia architektury Krakowa w zarysie, Wydawnictwo Literackie, s. 291–292.
- [3] Stachowski A. H., Warszawa – Kraków 2000, Encyklopedia Krakowa, Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 1087.
- [4] Syrkus S., Preliminarz architektury, „Praesens”, nr 1/1926, s. 12.
- [5] Barycz R., Kraków 1997, Architektura mieszkaniowa Krakowa, Wiednia i Grazu na tle współczesnych tendencji stylistycznych, rozprawa doktorska, maszynopis w Bibliotece Politechniki Krakowskiej, s. 231 i passim.

wą historią, ale też niezliczonymi restauracjami i kafejkami. Intencją inwestorów oraz projektantów jest, by był to jeden z najnowocześniejszych i najbardziej eleganckich budynków wielomieszkańczych współczesnego Krakowa.

Streszczenie: KAMIENICA STARE PODGÓRZE W KRAKOWIE. Krakowskie Podgórze, położone w sercu zabytkowego Krakowa, do 1914 r. było samodzielnym miastem. Dziś jest jednym z najbardziej atrakcyjnych do inwestowania terenów. Autorzy przedstawiają historię Podgórza. Kreślą architektoniczny i urbanistyczny kontekst, w którym według projektu Biura Architektonicznego Barycza i Saramowicza przy ul. Zamoyskiego 44 w Krakowie wznoszony jest wielorodzinny budynek mieszkaniowy.

Projekt kamienicy został zainspirowany naturą skalistych wzgórz krzemionkowych pobliskiego Wzgórza Krzemionek, co znajduje odzwierciedlenie w formie bryły oraz wizualnym odbiorze materiału użytego w elewacjach. Poprzez taki zabieg odniesiono się do tożsamości miejsca. Zewnętrzna powłoka budynku została ujednoczona drogą implementacji materiałów o jednolitej kolorystyce i zbliżonej fakturze. Został zastosowany galeriowy układ przestrzenno-komunikacyjny. Przesuwne okiennice zapewniają obecność budowli w czasoprzestrzeni. Konsolidacja wysoko zaawansowanych technologii

